

Колоскова Галина Валеріївна

*аспірант Харківської державної
академії культури,
провідний бібліотекар
бібліотека-філіал № 21
Дніпровської ЦБС для дорослих,
м. Дніпро, Україна*

ЕЛЕКТРОННА ВИСТАВКА РІДКІСНИХ ВИДАНЬ ЯК СКЛADOVA ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ

Розглядаються елементи інформаційного простору публічної бібліотеки. Визначаються роль і місце електронних виставок рідкісних видань як складової електронного інформаційного простору бібліотеки в задоволенні потреб віддалених користувачів.

Ключові слова: інформаційний простір, публічна бібліотека, рідкісні видання

Сьогодні в умовах, коли створено і розширюється новий інформаційний простір, а в суспільстві постійно відбуваються зміни, публічні бібліотеки мають швидко реагувати і відповідати на виклики часу. Вказане значною мірою впливає на вибір місії і соціальних функцій, підходів до формування бібліотечно-інформаційних ресурсів й обслуговування користувачів, розвиток персоналу і бібліотечних технологій, модернізацію традиційних і засвоєння новітніх напрямків діяльності.

На переконання С. Г. Матліної, інформаційний простір бібліотеки поділяється на дві частини: фізично наявну перед очима («реальну») і ту, що не видно людському оку, що є фізично невідчутною («віртуальну»). До «реальної» складової інформаційного простору бібліотеки входять площі для зберігання фонду на фізичних носіях (друкованій основі, дисках, аудіо- і відеокасетах тощо), серверні для зберігання власних електронних ресурсів бібліотеки, зони обслуговування, громадські зони, службові (офісні) зони, внутрішні інтер'єри, прилеглі території, друга – це електронні ресурси, доступ до яких здійснюється у режимі он-лайн, а також із інформаційна комунікація та кооперація [1].

Елементами електронного середовища публічної бібліотеки, у свою чергу, вважаються бібліотечні електронні інформаційні ресурси: сайти і блоги бібліотек, електронні каталоги й картотеки, бази даних, електронні публікації, електронні документи, колекції, фонди, виставки літератури, буктрейлери, електронні посібники, підготовлені бібліотечними фахівцями-аналітиками.

Нині у фондах більшості бібліотек є цікаві та рідкісні видання, а у великих бібліотеках функціонують відділи рідкісних книг і стародруків. Проте наявні такі видання і в районних бібліотеках-філіях. Для популяризації рідкісних видань створюються електронні каталоги, картотеки, повнотекстові електронні колекції, а також електронні виставки. Проте не завжди публічні бібліотеки мають змогу формувати повнотекстові колекції рідкісних видань, серед основних причин цього слід назвати закон про авторське право, відсутність достатнього фінансування, техніки і персоналу. З огляду на це в більшості випадків доводиться використовувати ті ресурси, якими володіє бібліотека, а саме проводити електронні виставки рідкісних видань, що можна розглядати як сучасний інформаційний ресурс, необмежений у просторі й часі, доступний для великої кількості віддалених користувачів, а також як частину електронного інформаційного простору публічної бібліотеки. Зупинимось на цьому детальніше.

Віртуальна виставка – це публічна демонстрація в мережі Інтернет за допомогою веб-технологій віртуальних, спеціально підібраних і систематизованих творів друку та інших носіїв інформації; це ресурс, за допомогою якого бібліотека може розмістити текстову інформацію, графічне, аудіо- або відеозображення експонатів, що розкривають зміст виставки [3].

Безумовною перевагою електронної виставки є те, що користувачі у зручний для себе час можуть переглянути представлені на виставках документи і висловити свою думку про них. [4]. З особливостями й перевагами електронних виставок можна ознайомитися, звернувшись до таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Особливості і переваги віртуальних виставок й повнотекстових колекцій документів

з/п	Особливості і переваги віртуальних виставок
	Досить широка спрямованість: розміщена на сайті бібліотеки виставка дозволяє збільшити кількість відвідувачів і потенційних читачів
	Достатня місткість: система гіперпосилання дає змогу розмістити великий обсяг інформації (як основного, так і додаткового)
	Компактність: не вимагає додаткових площ, стелажів, стендів
	Динамічність: можливість швидкого оновлення
	Тривалість: не обмежені строки експонування
	Представлення документів, які наявні у фонді даної бібліотеки і мають певне значення для розкриття заданої теми
	Можливість дистанційного перегляду

Саме тому означений напрям виставкової роботи набуває все більшої популярності в діяльності відділу рідкісної книги Дніпровської ЦБС для дорослих. Фонд цього підрозділу нині нараховує понад 3 000 видань, значна частина яких – справжні раритети, більшість з них унікальні взірці поліграфічного мистецтва, книги з автографами, книги-велетні, книги-мініатюри, рідкісні книги, найдавніше видання датується 1774 роком. Співробітниками сформовано абетковий, систематичний, хронологічний каталоги, каталог книг іноземними мовами [5].

Так, хронологічно книги можна поділити на три групи: ті, які були видані до революції 1917 р., радянського періоду і видання, які вийшли за роки незалежності України. Фонд постійно поповнюється. Найстаріша книга у відділі – це «Листи Петра Великого» (1774). Про те, кому писав цар, детально описано в самій назві книги: «Листи Петра Великого, писані генерал-фельдмаршалу, таємному раднику графу Борису Петровичу Шереметьєву».

На окрему увагу заслуговують книги, які видавав Іван Дмитрович Ситін. Відділ рідкої книги Дніпровської ЦБ пропонує такі його видання, як «Велика

реформа» в прекрасній шкіряній палітурці, «Повісті та оповідання» Толстого з гравюрами і добре збереженими ілюстраціями [2].

У багатьох примірниках знаходяться унікальні печатки, штампи, дарчі підписи. За цими ознаками можна встановити, кому вона належала. Наприклад, є книги з печатками Петербурзького пажеського корпусу, штампами Катеринославського губернаторства. Такі видання тримаєш в руках з особливим трепетом, розуміючи, що більше ста років тому її могли читати юна мешканка Катеринослава або суворий викладач гімназії.

Є, наприклад, в бібліотеці примірник «Твори І. С. Нікітіна», датований 1908 р. Звичайно, заслуговує на повагу і сама книга, але нам цікавіший напис, який прекрасно збережений на форзаці: «Від педагогічної ради Катеринославської Маріїнської гімназії учениці 5-го класу Альбрехт Вірі за зразкову поведінку і відмінні успіхи». Там же стоїть дата: Катеринослав, червень 1909 р. [2].

Одне з найбільш популярних і улюблених серед читачів залу рідкісної книги видання – альбом «Північно-Російська обласна виставка», яка проходила в нашому місті в 1910 р. Проте це не просто альбом чудових фотографій, а можливість одним оком поглянути, як жили наші попередники – жителі Катеринослава. Значення таких книг складно переоцінити.

Однак варто сказати, що рідкісні і дивовижні книги можна зустріти й серед сучасних видань. Йдеться про альбоми, книги-гіганти і книги-мініатюри. Варто звернути увагу на книгу «Україна – козацька держава». Вона справді не для слабких людей, адже важить близько 10 кг. Більше 1200 сторінок А3 формату, хорошого паперу, якісної поліграфії, наповнених ілюстраціями і документальними свідченнями. Матеріали для цієї книги відбувався збиралися більше 5 років практично по всій Україні і навіть за її межами. Вона отримала відразу 3 найвищих премії в Україні: Книга 2005 року, Шевченківська премія (2005) і «Краща книга України 2006». Перераховувати скарби бібліотеки можна нескінченно, і, безперечно, кожна книга заслуговує на окрему увагу.

Підсумовуючи, зазначимо, що в бібліотеці зберігається примірник першого друкованого видання Грибоєдова «Лихо з розуму», датований 1862 р. [2].

Крім того, у бібліотеці-філії №17 Дніпровської ЦБС для дорослих, яка діє як центр української літератури, мови та культури, за останні 10 років зібрана колекція видань художньої літератури 20–50 років ХХ ст. Це твори української, російської та зарубіжної класики російською й українською мовами. Більшість видань знаходиться в доброму стані і можуть бути інтересними для шанувальників давніх видань художньої літератури.

Отже, маємо багато цікавих рідкісних видань у відділі рідкої книги Дніпровської Центральної міської бібліотеки і видань, подарованих читачами районній бібліотеці-філії №17. Ці видання стали частиною традиційного інформаційного простору названих бібліотек, а якщо взяти до уваги те, що кожна бібліотека формує свій внутрішній електронний простір відповідно до профілю діяльності і наявних ресурсів, та те, що більшість читачів не завжди має можливість відвідати бібліотеку, або надає перевагу відвідуванню сайта, то можна говорити про те, що електронні виставки рідкісних видань – саме той необхідний і цікавий інформаційний ресурс, за наявності якого рідкісні видання стануть доступними для віддалених користувачів. Виходячи з цього, пропонуємо таку форму роботи використовувати для популяризації рідкісної книги і інформування мешканців міста Дніпра. Крім того, електронні виставки рідкісних видань пропонуємо розглядати як складову електронного інформаційного простору публічної бібліотеки, бо якщо ці видання будуть користуватися попитом, настане час для створення власних електронних колекцій рідкісних видань і розташування їх на сайтах названих бібліотек.

Список використаних джерел

1. Матлина С. Г. Библиотечное пространство: в поисках определения (социокультурные аспекты) / С. Г. Матлина // Научные и технические библиотеки. – 2013. – № 7. – С. 3–20.

2. Космодем'янська Ю. Редкие книги для редкого читателя [Електронний ресурс] / Ю. Космодем'янська // Gorod.dp.ua / ПрАТ «Сьогодні Мультімедіа», ТРК Україна. – Режим доступу: <https://gorod.dp.ua/news/120358> (дата звернення: 14.06.2018). – Назва з екрана.

3. Кудря Л. Віртуальна книжкова виставка – нова форма популяризації документів / Л. Кудря // Бібліотечна планета. – 2009. – №. 1. – С. 37–39.

4. Найда Л. В. и др. Нові форми популяризації літератури в бібліотеці: організація віртуальних виставок. / Л. В. Найда // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали наук.-практ. конф., 12 листоп. 2009 р., Львів. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2009. – С. 117–121.

5. Дніпровська ЦБС для дорослих [Електронний ресурс] : сайт. – Режим доступу: <https://www.libr.dp.ua/index.phtmlp?id=54> (дата звернення: 14.06.2018). – Назва з екрана.

Колоскова Галина Валерьевна

ЭЛЕКТРОННАЯ ВЫСТАВКА РЕДКИХ ИЗДАНИЙ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА ПУБЛИЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ

Рассматриваются элементы информационного пространства публичной библиотеки. Определяются место и роль электронных выставок редких изданий как составляющей электронного информационного пространства библиотеки в удовлетворении информационных потребностей удаленных пользователей.

Ключевые слова: информационное пространство, публичная библиотека, редкие издания.

Koloskova Galina Valerievna

ELECTRONIC EXHIBITION OF RARE EDITIONS AS A COMPONENT OF THE INFORMATION SPACE OF THE PUBLIC LIBRARY

Elements of the information space of the public library are considered. The place and role of electronic exhibitions of rare editions as a component of the electronic information space of the library, their role in satisfying the information requirements of remote users.

Keywords: information space, public library, rare editions.